

Ғылыми өмір**СЕЙДУЛЛА САДЫҚОВТЫҢ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ
ЖУРНАЛИСТИКАТАНУ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ОРНЫ**

Қазақ журналистикасы ғылымының дамуы баспасөз тарихын сипаттаумен ғана шектелмей, медианың ұлттық сана қалыптастырудағы қызметін терең түсіндіруді талап етеді. Осы міндетті ұзақ жылдар бойы жүйелі зерттеген ғалымдардың бірі - филология ғылымдарының докторы, профессор Сейдулла Садықов. Оның ғылыми жолы редакциялық тәжірибеден басталып, университеттік білім беру, монографиялық зерттеу, халықаралық ғылыми байланыс және қоғамдық сарапшылық бағыттарымен жалғасты. Сондықтан ғалымның әлеуетін жекелеген еңбектердің жиынтығы ретінде емес, журналистика теориясы мен қоғамдық тәжірибені тоғыстырған тұтас зияткерлік ғұмыр ретінде танимыз.

Сейдулла Садықов еңбектерінің құндылығы – ұлттық мәселелерді баспасөздің нақты қызметімен сабақтастыра қарастыруында. Зерттеуші үшін журналистика қоғамды сырттай бақылаушы сала емес; ол тарихи жадты сақтайтын, ұлттық мүддені түсіндіретін және азаматтық бағдар қалыптастыратын пәрменді институт. Осы ғылыми ұстаным оның диссертациялық зерттеулерінен бастап оқулықтарына, монографияларына және публицистикалық мақалаларына дейін үзілмей жалғасады.

Ғалымның ғылыми тұлғасын оның кәсіби журналистикадан басталған еңбек жолынан бөліп қарау мүмкін емес. Ол 1968-1970 жылдары аудандық газетте тілшілік қызмет атқарып, кейін әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің журналистика факультетінде білім алды. Университетті тәмамдаған соң облыстық «Жетісу» газетінде жауапты хатшының орынбасары, меншікті тілші және арнаулы тілші міндеттерін атқаруы зерттеушінің баспасөз табиғатын редакцияның күнделікті тәжірибесі арқылы тануына мүмкіндік берді. Осы тәжірибе кейін оның ғылыми еңбектеріндегі нақты дерекке, қоғамдық үдеріске және журналистің азаматтық жауапкершілігіне негізделген ұстанымның қалыптасуына ықпал етті.

1987 жылдан бастап жоғары мектепте еңбек еткен ғалым 1992 жылы М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің журналистика факультетінде кандидаттық диссертациясын қорғады. Ал 2012 жылы Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университетінде «Қазақстанның мерзімді баспасөзінде ұлттық идентификация және ұлттық бірегейлік мәселелерінің жариялануы» тақырыбында докторлық диссертация қорғауы оның көпжылдық ізденісін жаңа ғылыми деңгейге көтерді. Бұл тақырып журналистиканы тек ақпарат тарату тетігі ретінде емес, ұлттың өзін-өзі тануы мен тарихи жадын жаңғыртатын қоғамдық институт ретінде қарастыруға жол ашты.

Сейдулла Садықов зерттеулерінің басты арнасы - ұлттық идентификация, ұлттық бірегейлік және қазақ қоғамының рухани бәсекеге қабілеттілігі. Бұл ұғымдар оның еңбектерінде абстрактілі теория ретінде қалмайды. Олар мерзімді баспасөз мәтіндері, публицистикалық ой, тәуелсіздік дәуіріндегі қоғамдық өзгерістер және ұлттық идеяның медиада көрінуі арқылы талданады. Осы тұрғыдан ғалымның ғылыми әлеуеті мәселені пәнаралық кеңістікте пайымдауынан байқалады: журналистикатану тарихпен, саясаттанумен, мәдениеттанумен және ұлттық сана мәселелерімен сабақтастырылады.

Ғалымның түркі әлемінің ынтымақтастығы мен бірлігіне арналған ізденістері де осы ғылыми жүйенің табиғи жалғасы. Түркі халықтарының тарихи-мәдени жақындығын қазіргі

коммуникациялық кеңістікпен байланыстыру, Түркістанның рухани мәнін ғылыми және публицистикалық деңгейде зерделеу оның зерттеу ауқымының ұлттық шеңбермен шектелмейтінін көрсетеді. Мұстафа Шоқай, Олжас Сүлейменов, тәуелсіз мемлекеттілік және қазақ публицистикасындағы ұлттық идея туралы дәрістері мен баяндамалары ғалымның тарихи тұлға, қоғамдық ой және медиалық дискурс арасындағы байланысты жүйелі қарастыратынын аңғартады.

Саналы ғұмырын ғылым мен білімге арнаған ғалымның 120-ға жуық еңбегі отандық ғылымға қосылған сүбелі еңбек. Олардың қатарында 3 оқулық, 4 оқу құралы, 11 монография, 4 оқу-әдістемелік құрал және 100-ден астам ғылыми мақала бар. Шетелдік басылымдарда 30-дан астам еңбегінің, Scopus базасындағы журналдарда 9 мақаласының жариялануы зерттеу нәтижелерінің халықаралық академиялық айналымға түскенін айғақтайды. Халықаралық және республикалық конференциялар мен түркология конгрестерінде жиырмадан астам баяндама жасауы ғылыми идеяларын кәсіби ортада тұрақты талқылап отырғанын көрсетеді.

Ғалым еңбектерінің Германия, Қытай, Нидерланды, Ресей, Түркия, Өзбекстан, Әзербайжан және Қырғызстан басылымдарында жарық көруі оның зерттеу тақырыптарының кең географияда сұраныс тапқанын байқатады. Германияда шыққан «Қазақтар. Идентификация және бірегейлік мәселелері және Қазақстан баспасөзі», Ташкентте басылған «Қазақстан публицистикасындағы ұлттық бірегейлік мәселелерінің жариялануы» монографиялары, Бакуде жарық көрген түркі филологиясына арналған халықаралық жинақтағы еңбектері ұлттық журналистикатану нәтижелерін шетелдік ғылыми кеңістікке ұсынудың нақты үлгісі болды. 2023 жылы ұлттық журналистика мен публицистиканың өзекті мәселелеріне арналған жеті монографиясының Германиядағы академиялық баспадан бірнеше тілде жарық көруі де оның ғылыми мұрасының таралу мүмкіндігін кеңейтті.

Сейдулла Садықовтың әлеуеті тек жарияланым санымен өлшенбейді. Оның ғылыми еңбектерінің оқу үдерісіне енуі - зерттеудің практикалық құндылығын танытатын басты белгі. «Қазақ журналистикасы: ұлттық бірегейлік мәселелері», «Журналистикаға кіріспе», «Публицистің шығармашылық шеберханасы», «Қазақ елі: Тәуелсіздік публицистикасы», «Қазақ журналистикасы: ұлттық идея» секілді оқулықтары мен оқу құралдары журналистика мамандарын даярлауға бағытталған. Бұл басылымдардың Қазақстандағы бірнеше жетекші университеттің журналистика факультеттері мен бөлімдерінде пайдаланылуы автор қалыптастырған ғылыми тұжырымдардың білім беру мазмұнына ықпал еткенін білдіреді.

Саналы ғұмырының отыз жылдан астамын осы университет қабырғасында өткізген ғалым С. Садықов биыл өзінің 75 жылдық мерейтойын осындай жетістіктерімен қарсы алып отыр. Ендеше, қаламыңыз мұқалмасын, журналист, ұстаз, ғалым аға!

Сәдібеков Асқат Кеңесұлы,
PhD, Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық қазақ-түрік университетінің
қауымдастырылған профессоры м.а.